

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת בשלח תש"פ¹

תכבד העבודה ואל ישעו בדברי שקר

לדברים חמורים עוד יותר, לראות ולהסתכל איפה שלא צריך. נורא הדבר הזה.

ה' מוחל על בזיונו לכבודן של ישראל

כתוב על עמוד הענן, "ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ויהי הענן והחשן, ויבא את הלילה, ולא קרב זה אל זה כל הלילה" (שמות יד, כ). עמוד הענן נכנס לחצרו בין מחנה מצרים למחנה ישראל, כדי שיהיה ענן וחשך למצרים, והאור מעמוד האש יהיה רק לישראל.

אבל לא רק זה. חז"ל אמרו, שכל החיצים ואבני בליסטראות שהיו המצרים זורקים על ישראל, עמוד הענן היה קולט אותם (רש"י שם, ט). על זה נאמר, "כנשך יעיר קנז על גוזליו ירחף, יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אבכתו" (דברים לב, יא). מה פירוש "ישאהו על אבכתו"? מסביר רש"י, שהנשר, כשהוא בא לשאת את גוזליו ממקום למקום, אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף ופורח עליהם, לפיכך נושאים את גוזליהם ברגליהן מפני הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ, לפיכך נושאים על כנפיו. אומר הנשר: מוטב שיכנס החץ בי, ולא יכנס בבני. אף הקב"ה נאמר בו "נאשא אתכם על כנפי נשרים" (שמות יט, ד), שכשנסעו מצרים אחריהם והשיגום על הים, היו זורקים בהם חצים ואבני בליסטראות, מיד "ניסע מלאך האל הים וגו' ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל" וגו', שיכנסו החצים בענן, ולא ח"ו בישראל (רש"י דברים שם).

כמוכן, יש הבדל גדול. הנשר יפגע מהחצים, אם יפגעו בו. מה שאין כן עמוד הענן, לא יקרה לו שום דבר מהחצים והבליסטראות. אבל הבזיון הוא בזיון גדול. המצרים זורקים חיצים על הקב"ה כביכול, והקב"ה מוכן לסבול את הבזיון הזה, כדי להציל את בניו מהאבנים של המצרים. זה החסד שהקב"ה עושה פה. הקב"ה היה יכול למנוע את היריות בדרך אחרת, אבל רצה להראות את חבתן של ישראל, שהוא מוכן לקבל את החצים אליו.

איך עוזרים לקב"ה להביא את הבריאה אל תכליתה?

מצד שני, הקב"ה אמנם רוצה להעניש כאן את מצרים, המצרים טובעים בים, אבל הקב"ה לא שמח על כך. מלאכי השרת רוצים לומר שירה על טביעת המצרים בים, אבל הקב"ה אומר להם: "מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה"? (מגילה י, ב) הקב"ה לא שמח במפלתם של רשעים. "טוב ה' לכל" (תהלים קמה, ט), גם לצדיקים וגם לרשעים. כל אדם נברא כדי שיוכל אחרי מאה ועשרים שנה להתענג על ה' בעוה"ב. אם יקלקל את מעשיו, הוא לא יבוא לעוה"ב.

עמל התורה מרחיק את האדם מן החטא

"וישבנו המים ויכסו את הרקב ואת הפרשים, לכל חיל פרעה הבאים בים, לא נשאר בהם עד אַחַד" (שמות יד, כח). למה נאמר "לא נשאר עד אַחַד"? היה אפשר לומר בקצרה: "לא נשאר אַחַד", כמו שנאמר בערוב: "ויסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו, לא נשאר אַחַד" (שמות ח, כז). יש דעה במדרש, שהפסוק מדבר כאן באופן של "עד, ולא עד בכלל". כלומר: "עד אַחַד" - לא נשאר; אבל "אַחַד" - נשאר². מי הוא האחד הזה שנשאר? - פרעה³ (מכילתא דרבי ישמעאל; הובא בדעת זקנים מבעלי התוס' על הפסוק הנ"ל).

עוד אמרו במדרש, שפרעה היה אחר כך מלך בנינו, והוא זה שהחזיר את אנשי נינוה בתשובה⁴ (פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ג). לכן הוא נזעק כל כך כשיונה הנביא מכריז שם: "עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת" (יונה ג, ד). "ויזעק ויאמר בנינוה מטעם המלך וגדליו, האדם והבהמה הבהמה והצאן אל יטעמו מאומה... ויתפשו שקים האדם והבהמה ויקראו אל אלהים בתוקה, וישבו איש מדרך הרעה ומן החמס אשר בכפיהם. מי יודע ישוב ונחם האלהים, וישב מחרון אפו ולא נאבד" (שם, ז-ט). הוא זוכר את מכות מצרים ואת טביעת המצרים בים סוף. הוא מכיר בכח ה', כבר לא אומר "מי ה' אשר אשמע בקלו" כמו שאמר במצרים (שמות ה, ב). הפעם הוא לוקח את התראת הנביא ברצינות, ומציל את נינוה מאבדון.

אם זה היה סופו של פרעה, שחזר בתשובה, אולי מותר ללמוד ממנו דבר אחד נכון שאמר. אמנם אמר את זה בזמן שעוד היה רשע, וגם התכוין בדבריו לרעה, אבל אנחנו נלמד מזה לטובה. פרעה אמר, "תקבד העבדה על הגנשים ויעשו בה, ואל ישעו בדברי שקר" (שמות ה, ט). כאמור, כוונתו היתה לרעה, להכביד את עול העבודה הגשמית על ישראל כדי שלא ייהגו וידברו תמיד בדברי רוח לאמר נלכה נזבחה לאלקינו" (רש"י שם). אבל היסוד הזה נכון גם לצד הקדושה. אם אדם מכביד על עצמו את עול עבודת ה', שקוע חזק בלימוד תורה ובקיום מצוות, לא נותר לו זמן לעסוק בדברים בטלים ובדברים אסורים. ולא רק שלא נותר לו זמן, גם מקום כמות לא נותר לו. אין לו זמן לחשוב על דברים אחרים.

כדאי א"כ להכביד על עצמנו את עול העבודה, כדי שלא יהיה לנו זמן לעסוק בדברים בטלים ובדברים אסורים. להיות שקוע בלימוד. כשלא יהיה הרבה זמן פנוי, לא יעסקו בתמונות ודיבורים שטותיים. "תקבד העבדה", וממילא "אל ישעו בדברי שקר".

ביטול זמן זו עבירה נוראה. מאד נעימה העבירה הזו, לכן כל כך הרבה נכשלים בה. ומתוכה נגררים לפעמים

מטרתנו לשמח את הקב"ה, שישמח ה' במעשיו, וכך נזכה לראות איך "וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל" במהרה בימינו, אמן.

שלש נקודות שלמדנו משיחת הרב שליט"א:
 א' עמל התורה - מגן והצלה מעבירות חמורות.
 ב' הקב"ה אינו שמח כשמעניש את הרשעים, אלא מצטער על כך.
 ג' ע"י קיום התורה אנו "עוזרים" כביכול לקב"ה להביא את הבריאה אל תכליתה.

אבל לא זו תכלית הבריאה. תכלית הבריאה היא אדם יבוא לעוה"ב ויתענג שם על ה'. אם האדם במעשיו מונע את האפשרות להגיע לזה, הקב"ה לא שמח בזה.

החוטא שנענש צריך את הניתוח הזה לתיקון נפשו. זה כואב לחוטא, אבל כואב גם לרופא המנתח. הרופא אינו אכזרי, הוא מרחם על החולה. אם הוא כורת לחולה את הרגל, זה מפני שהוא סובר שאם לא יעשה כן החולה לא יתקיים. א"כ המנתח אינו אכזרי, הוא רחמן, ובכל זאת כואב לו הניתוח שהוא עושה.

הקב"ה רוצה לתת לנו כל טוב, לתת לנו עוה"ב, אנו צריכים כביכול לעזור לקב"ה בדבר הזה. איך נעזור לו? - על ידי שנסתדל להיות ראויים לקבל עולם הבא. לעשות כל מה שצריך כדי "שנזכה ונראה ונחיה, ונירש טובה וברכה לשני ימות המשיח ולחיי העוה"ב". שלא נבטל את הזמן. חבל להמיר עוה"ב בשטויות של עולם הזה. כדאי לשאוף לכמה שיותר עוה"ב, לנצל כל דקה לחיי עולם.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
 וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

1. לדעת הרב שליט"א, בכל פרשה בתורה יש קשר או הקבלה בין תחילת הפרשה לסופה. [הרב פרסם מאמר בענין זה בכתב העת "ירושתנו", כרך ג' (תשס"ט) עמ' ק"ח].
 הקשר שציין אליו הרב שליט"א בפרשת בשלח: "בְּרֵאשִׁית מִלְחָמָה" (שמות יג, יז) ⇔ "צֵא הֲלָחֵם בְּעַמְלֶק" (שם יז, ט).
 קשר נוסף: "בְּרֵאשִׁית מִלְחָמָה" (שם יג, יז) ⇔ "מִלְחָמָה לְה' בְּעַמְלֶק" (שם יז, טז). [מילה זוהי: מִלְחָמָה].
 קשר נוסף: "וַיִּחַדְּשׁוּ עֵלְיוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲרֵץ מִצְרָיִם" (שם יג, יח) "מִקְרָא זֶה לֹא נִכְתָּב כִּי אִם לִשְׂבֹר אֶת הָאוּזוֹן, שֶׁלֹּא תִתְמָה בְּמִלְחַמַת עַמְלֶק... מֵהֵיכָן הָיוּ לָהֶם כָּלֵי זֶיֶן שֶׁהָכֹחַ יִשְׂרָאֵל בְּחֶרֶב" (רש"י) ⇔ "וַיִּחַדְּשׁוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלֶק וְאֶת עֵמֹד לְפִי חֶרֶב" (שם יז, יג).
 קשר נוסף: "כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ" (שם יג, יט) ⇔ "כִּי יָד עַל פֶּס יָה" (שם יז, טז), "יָדוֹ שֶׁל הַקָּב"ה הוֹרְמָה לִישְׁבַע" (רש"י).
 קשר נוסף: "כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ... פֶּקֶד פִּקְדוֹ וְכוּ" (שם יג, יט) ⇔ "כִּי מִחָה אֶמְחָה... מִדֹר דֹר" (שם יז, יד-טז). הקשר: לשונות כפולים.
 קשר נוסף: "וַיִּסְעוּ מִסִּפְתַּי וַיִּתְּנוּ בְּאֶתְמֹ" (שם יג, כ) ⇔ "וַיִּסְעוּ... מִמִּדְבַר סִינַי... וַיִּתְּנוּ בְּרִפְיָדִים" (שם יז, א).
 קשר נוסף: "וַיְהִי הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּבֶר, וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם" (שם יג, כא) ⇔ "הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבֵנוּ אִם אֵינֶן" (שם יז, ז) "תְּמִיד אֲנִי בְּיַמְכֶם וּמְזוּמָן לְכָל צָרְכֵיכֶם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים הִישׁ ה' בְּקִרְבֵנוּ אִם אֵינֶן"? (רש"י שם פסוק ח').
 קשר נוסף: "לֹא נְמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן" (שם יג, כב) ⇔ "צֵא הֲלָחֵם בְּעַמְלֶק" (שם יז, ט) "צֵא מִן הָעֵנָן וְהִלַּחֵם בּוֹ" (רש"י).
 קשר נוסף: "וַיִּאָּכְבְּדָהּ בְּפָרְעָה" (שם יד, ד) "כִּשְׁהַקָּב"ה מִתְנַקֵּם בְּרַשְׁעִים שְׂמוֹ מִתְגַּדֵּל וּמִתְכַבֵּד" (רש"י) ⇔ "כִּי יָד עַל פֶּס יָה" (שם יז, טז) "אֵין שְׂמוֹ שְׁלֹם עַד שִׁמְחָה שְׂמוֹ שֶׁל עַמְלֶק, וְכִשְׁיִמְחָה שְׂמוֹ יִהְיֶה הַשֵּׁם שְׁלֹם" (רש"י).
 קשר נוסף: "וַיִּעֲשׂוּ בֵן" (שם יד, ד) "לְהַגִּיד שְׂבַחְךָ, שֶׁשְׂמַעְנוּ לְקוֹל מִשְׁחָה" (רש"י) ⇔ "וַיַּעֲשׂוּ יְהוֹשֻׁעַ בְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה" (שם יז, י).
 קשר נוסף: "וַיִּקְחֵשׁ שֵׁשׁ מְאוֹת רֶכֶב בְּחֹר" (שם יד, ז) בְּחֹר - נִבְחָרִים (רש"י) ⇔ "בְּחֹר לָנוּ אֲנָשִׁים" (שם יז, ט).
 קשר נוסף: "וַיִּצְאִים בְּיַד רָמָה" (שם יד, ח) ⇔ "בְּאֲשֶׁר רָיִם מֹשֶׁה יָדוֹ" (שם יז, יא).
 קשר נוסף: "הֲמִבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לְמוֹת בְּמִדְבָר, מֵהַ זֶה עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם" (שם יד, יא) ⇔ "לְמָה זֶה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם, לְהַמִּית אֶתִּי וְאֶת בְּנֵי וְאֶת מִקְנֵי בְּצִמָּא" (שם יז, ג).
 קשר נוסף: "מֵהַ תִּצְעַק אֲלֵי" (שם יד, טו) ⇔ "וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה'" (שם יז, ד).
 קשר נוסף: "מֵהַ תִּצְעַק אֲלֵי" (שם יד, טו) "שֶׁהִיָּה מִשֶׁה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל" (רש"י) ⇔ "וַיְהִי יָדָיו אֶמּוֹנָה" (שם יז, יב) שֶׁהָיוּ יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה פְּרוּשׁוֹת הַשָּׁמַיִם בְּתַפְלָה נִאֲמָנָה וְנִכְוָנָה (רש"י).
 קשר נוסף: "וַיִּצְאֵהָ הָרֶם אֶת מִטְכָּן, וַיִּנְטֵה אֶת יָדָךְ עַל הַיָּם וַיִּקְעָהוּ" (שם יד, טז) ⇔ "וַיִּמְטֹךְ אֲשֶׁר הִפִּיתָ בּוֹ אֶת הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ... וְהִפִּיתָ בְּצוּר וַיִּצְאֹוּ מִמֶּנּוּ מַיִם" (שם יז, ה-ו) "שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים עַל הַמַּטָּה שֶׁאֵינוּ מוֹכֵן אֲלֵה לְפֹרְעָנוּת, בּוֹ לִקְה פְּרַעַה וּמִצְרַיִם כִּמְהַ מְכוֹת בְּמִצְרַיִם וְעַל הַיָּם... יִרְאוּ עֵתָה שֶׁאֵף לְטוֹבָה הוּא מוֹכֵן" (רש"י).
 2. ומה שנאמר בתהלים "וַיִּכְסּוּ מַיִם צְרִיפֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נֹתֵר" (תהלים קו, יא), היינו מאלה שהיו עם פרעה (בעלי התוס' עה"ת שמות יד, כח).
 3. כי אם "אחד" נשאר, מסתמא זהו פרעה, כי "אחד" הוא לשון חשיבות, כמו שמצינו: "כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם" (בראשית כו, י) - "המיוחד בעם, זה המלך" (רש"י שם).
 4. וכתב בבבל הטורים רמז לזה, שבשני מקומות בתנ"ך נזכרה תיבת "וַיִּצְאֵנוּ בְּה' וַיִּבְמָשֶׁה עֲבָדוֹ" (שמות יד, לא), לאחר קריעת ים סוף וטביעת המצרים, וכן בנינוה, "וַיִּצְאֵנוּ אֲנָשֵׁי יִנְיָה בְּאֵלֵיהֶם, וַיִּקְרָאוּ צוּם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים מִגְדוּלָם וַעַד קָטָנִים" (יונה ג, ה). ונרמז בזה, שפרעה שראה את הנסים שעשה הקב"ה לישראל בים, ואת העונש שקבלו שם המצרים, והגיע מתוך זה ל"וַיִּצְאֵנוּ בְּה'" (יחד עם ישראל), הוא זה שעורר את בני נינוה להאמין בה' ולעשות תשובה, כדי שלא יושמדו כמו שנשמדו המצרים בים (בעל הטורים שמות יד, לא).